

Nr 59.

Ankom till riksdagens kansli den 28 april 1936 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående domänverkets övertagande av Kalix träindustriaktiebolags tillgångar m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(1:a avd.)

I en till riksdagen den 6 mars 1936 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 193, har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

1) medgiva, att åtgärder må vidtagas för Kalix träindustriaktiebolags likvidation och verksamhetens övertagande av domänverket i huvudsaklig överensstämmelse med i statsrådsprotokollet angivna grunder;

2) medgiva, att åtgärder må vidtagas för avveckling av föreningen Nederkalix industri u. p. a. i huvudsaklig överensstämmelse med i statsrådsprotokollet angivna grunder;

3) till *avskrivning av lånekapital, anvisat åt föreningen Nederkalix industri u. p. a.*, under utgifter för kapitalökning, avbetalning å statskulden, för budgetåret 1936/1937 anvisa ett *förslagsanslag* av 1,400,000 kronor.

I detta sammanhang har utskottet jämväl till behandling förehaft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 326 av herr *Tham, Vollrath, m. fl.*, vari hemställts,

att riksdagen med anledning av propositionen nr 193 men med avslag å denna, i vad den avser domänverkets övertagande av kalixverken, ville besluta:

1) att medgiva, att åtgärder må vidtagas för Kalix träindustriaktiebolags trädande i likvidation;

2) att ett särskilt aktiebolag bildas för övertagande från Kalix träindustriaktiebolag av dess anläggningar i Kalix samt från domänstyrelsen av dess anläggningar vid Sandvik, Båtskärsnäs och Lövholmen;

3) att i detta syfte medge, att domänverkets egendom i Sandvik, Båtskärsnäs och Lövholmen avhändes kronan och försäljes, varvid i tillämpliga delar gällande författningar angående försäljning av kronoegendom må lända till efterrättelse;

4) att i riksstaten för budgetåret 1936/1937 till statens aktieteckning i det nya bolaget anvisas å Utgifter för kapitalökning, fonden för statens aktier, ett belopp av högst 5,750,000 kronor, däri även skall inbegripas kostnaderna för utökande av sulfatfabriken i Kalix;

5) att medgiva domänverket rätt att mot överlåtelse på det nya bolaget av Sandvik, Båtskärsnäs och Lövholmen teckna aktier i detta å 6,000,000 kronor;

6) att medgiva, att förlagskredit i den utsträckning, sådan lämpligen ej kan uppbringas i den allmänna marknaden, mot betryggande säkerhet må av staten kunna lämnas det nya bolaget intill 5,300,000 kronor;

7) att det nya aktiebolaget må övertaga de förpliktelser, som domänstyrelsen iklätts i fråga om pensionering av de vid Sandvik, Båtskärsnäs och Lövholmen anställda;

8) att Kungl. Maj:t skall äga att i det nya aktiebolagets styrelse tillsätta två styrelseledamöter och en revisor jämte suppleanter för dessa; samt

9) att Kungl. Maj:t bemyndigas att verkställa utöver de ovan angivna även övriga med överlåtelse förenade åtgärder, dock utan rätt att härvid utan riksdagens hörande företa något, som skulle i avsevärd mån öka statens förpliktelser eller stegra dess utgifter;

2) II: 653 av herr *Lövgren*, vari hemställts,

att riksdagen måtte vidtaga den förändringen i Kungl. Maj:ts proposition nr 193, att de enskilda aktieägarna tillerkännas en ersättning vid likvidationen av Kalix träindustriaktiebolag intill ett belopp som motsvarar 68 procent av deras aktieinnehav, samt

att de medlemmar i den ekonomiska föreningen Nederkalix industri u. p. a. som erlagt mer än 10 procent av det av dem tecknade beloppet måtte erhålla återbäring av de belopp som de erlagt utöver 10 procent.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för Kungl. Maj:ts förslag, får utskottet, i den mån därför ej nedan redogöres, hänvisa till statsrådsprotokollet.

I fråga om de skäl, som anförts till stöd för motionerna, hänvisas till dessa.

Historik.

Då aktiebolaget Ytterstfors-Munksund, vilket ägde *de i Nederkalix socken belägna sågverken vid Karlsborg och Båtskärsnäs*, nödgades under åren 1924—1925 inskränka samt under år 1926 nästan helt och hållet nedlägga driften vid dessa anläggningar, medförde detta inom kommunen en omfattande arbetslöshet. På grund härav sökte man därstädes bilda ett nytt aktiebolag huvudsakligen med intressenter från orten, vilket bolag skulle från aktiebolaget Ytterstfors-Munksund, som gått i konkurs, förvärva sågverket vid Karlsborg ävensom en bolaget tillhörig sulfatfabrik därstädes, vilken redan tidigare nedlagts, och iståndsätta dessa anläggningar för en årlig tillverkning av cirka 15,000 ton sulfatcellulosa och 8,000 standards sågade trävaror. Underhandlingar inleddes dels med Ytterstforsbolagets konkursbo om förvärv av anläggningarna och dels med domänstyrelsen om leverans av erforderligt virke från statens skogar i Norrbotten. Under utredningsarbetet kom man till det resultatet, att det nya bolaget, för att detsammias ställning skulle bli tillräckligt stark och för att erforderligt biträde av vissa intresserade skulle säkerställas, måste hava ett aktiekapital av minst 3,000,000 kronor. Svårigheter mötte emellertid att anskaffa ett så stort aktiekapital, och sedan andra utvä-

gar förgäves försökts, vände sig representanter för ortsintresset till Kungl. Maj:t med anhållan om statens bistånd för förverkligande av det eftersträfvade målet.

Den allmänna plan, från vilken man utgick, var i huvudsak följande. Det skulle bildas ett aktiebolag med ett aktiekapital av minst 3,000,000 kronor. Av minimikapitalet skulle 800,000 kronor tecknas av Ytterstforsbolagets konkursbo och likvideras genom överlåtande av konkursboets fastigheter vid Karlsborg med visst mindre undantag, 200,000 kronor tecknas och likvideras i vanlig ordning av enskilda samt återstoden, 2,000,000 kronor, tecknas antingen av staten eller av personer inom orten, vilka för ändamålet erhållit lån av staten. Lånen till dessa personer skulle, åtminstone i huvudsak, förmedlas av en för ändamålet bildad förening — föreningen Nederkalix industri u. p. a. — vilken skulle utlämna lån till sina medlemmar mot revers och säkerhet av aktier i bolaget, och skulle denna förening av staten erhålla lån intill ett belopp av högst 2,000,000 kronor mot säkerhet av de reverser, som lämnades av låntagarna hos föreningen, och de till pant för dessa reverser lämnade aktierna. Därest icke i form av lån för dylikt ändamål toges i anspråk hela det belopp av 2,000,000 kronor, som staten skulle tillhandahålla, skulle staten teckna aktier för återstoden, dock högst för 500,000 kronor. För att bolagets virkesbehov skulle i huvudsak säkerställas, skulle domänstyrelsen med bolaget avsluta ett långfristigt kontrakt om leverans av virke.

I proposition den 20 maj 1927, nr 252, föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att dels medgiva, att Kungl. Maj:t finge enligt i statsrådsprotokollet över socialärenden för nämnda dag angivna grunder lämna bistånd till återupptagande av viss industriell verksamhet i Nederkalix socken av Norrbottens län, dels ock å riksstaten för budgetåret 1927/1928 bland utgifter för kapitalökning under titeln »Låneunderstöd» för understöd till återupprättande av viss industriell verksamhet anvisa ett reservationsanslag å 2,000,000 kronor, därav att täckas av andra statsinkomster än lånemedel 500,000 kronor och att täckas av lånemedel 1,500,000 kronor. Vad sålunda föreslagits bifölls av riksdagen, som i skrivelse den 8 juni 1927, nr 310, anmälde sitt beslut i frågan.

Kungl. Maj:t föreslog därefter i proposition den 27 januari 1928, nr 38, riksdagen att medgiva, att vid lämnande av det i förstnämnda proposition avsedda biståndet till återupprättande av industriell verksamhet i Nederkalix socken finge tillämpas de grunder, som av föredragande departementschefen angivits i statsrådsprotokollet över socialärenden för sistnämnda dag. I skrivelse den 17 februari 1928, nr 19, anmälde riksdagen, att riksdagen bifallit vad Kungl. Maj:t sålunda föreslagit.

Vidare har Kungl. Maj:t i proposition den 20 mars 1931, nr 197, föreslagit riksdagen att dels medgiva, att Kungl. Maj:t finge genom teckning av aktier ävensom genom vissa andra åtgärder lämna ytterligare bistånd till den av Kalix träindustriaktiebolag bedrivna industriella verksamheten i Nederkalix socken, allt i överensstämmelse med av föredragande departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden den 20 mars 1931 angivna grun-

der, dels ock bland utgifter för kapitalökning under rubriken »Fonden för statens aktier» till teckning av aktier i nämnda aktiebolag för budgetåret 1931/1932 anvisa ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor, att täckas av andra statsinkomster än lånemedel. I skrivelse den 6 maj 1931, nr 179, anmälde riksdagen, att riksdagen bifallit vad sålunda föreslagits.

Slutligen har Kungl. Maj:t i proposition den 27 april 1934, nr 266, föreslagit riksdagen att dels medgiva, att till stöd åt Kalix träindustriaktiebolag finge på de villkor, som av Kungl. Maj:t bestämdes, utlämnas ett lån å 1,500,000 kronor, dels ock bland utgifter för kapitalökning under rubrik »Statens utlåningsfonder: Fonden för låneunderstöd» för sagda ändamål för budgetåret 1934/1935 anvisa ett reservationsanslag av 1,500,000 kronor, att utgå av andra statsinkomster än lånemedel. Riksdagen har i skrivelse den 12 juni 1934, nr 381, förklarat sig bifalla Kungl. Maj:ts förevarande förslag.

Beträffande de omständigheter, vilka tidigare föranlett statsmakterna att ingripa stödjande på berörda område, ävensom i fråga om de i sådant hänseende vidtagna åtgärderna hänvisar utskottet till omförmälda propositioner och riksdagsskrivelser av åren 1927, 1928, 1931 och 1934.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 20 juni 1935 tillkallade statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet den 28 i samma månad såsom utredningsman ledamoten av Sveriges advokatsamfund juris kandidaten Otto Schultz för att, i enlighet med angivna riktlinjer, verkställa utredning och avgiva förslag rörande Kalix träindustriaktiebolag. I uttalande till statsrådsprotokollet för förstnämnda dag angav departementschefen, att utredningen borde avse ett övervägande i detalj av lämpligaste tillvägagångssättet för de i Kalix belägna industrianläggningarnas inordnande under gemensam ledning med domänverkets sågverksanläggningar i Sandvik, Båtskärsnäs och Lövholmen. Vid utredningen borde vidare förutsättas, antingen att Kalixanläggningarna skulle övertagas av domänverket i verkets egen regi eller att ett särskilt bolag för samtliga anläggningarna bildades med staten såsom störste intressent. Utformade förslag från såväl den ena som den andra av dessa förutsättningar borde framläggas. Förslagen borde föregås av opartisk värdering genom sakkunniga personer av tillgångarna i de därav berörda företagen. I den mån bankintressen och andra icke statliga ekonomiska intressen vore knutna till ifrågakvarande företag borde, om så erfordrades, söka åstadkommas preliminära uppgörelser med vederbörande representanter för sagda intressen. Slutligen skulle spørsmålet om avvecklingen av föreningen Nederkalix industri u. p. a. — nedan kallad industriföreningen — i detta sammanhang göras till föremål för särskilt övervägande.

Jämlikt Kungl. Maj:ts förenämnda bemyndigande anmodades den 4 november 1935 ledamoten av riksdagens första kammare direktören V. H. S. Tham och civilingenjören P. E. Werner — i det följande benämnda värderingsmännen — att såsom sakkunniga biträda vid utredningen med värdering

av de Kalix träindustriaktiebolag tillhörande anläggningarna samt av domänverkets sågverksanläggningar i Sandvik, Båtskärsnäs och Lövholmen.

Till fullgörande av det honom lämnade uppdraget har *utredningsmannen advokaten Schultz* den 25 januari 1936 avlämnat av honom verkställd utredning angående Kalix träindustriaktiebolag och därmed sammanhängande förhållanden. Vid utredningen hava fogats, förutom två den 9 och den 12 december 1935 dagtecknade skrivelser jämte bilagor från värderingsmännen, ett flertal ärendet tillhörande handlingar.

Över utredningen hava, efter remisser, yttranden avgivits av statens arbetslöshetskommission den 14 februari 1936, av domänstyrelsen och av länsstyrelsen i Norrbottens län den 19 februari 1936, av kommerskollegium och socialstyrelsen gemensamt den 20 februari 1936, av riksräkenskapsverket den 21 februari 1936 samt av statskontoret den 24 februari 1936. Socialstyrelsen och kommerskollegium hava vid sitt yttrande fogat infordrat utlåtande från svenska trävaruexportföreningen.

Undersökning rörande Kalix träindustriaktiebolag.

Huvuddelen av den av utredningsmannen Schultz nu framlagda utredningen behandlar i överensstämmelse med det honom lämnade uppdraget frågan om Kalixverkens inordnande under gemensam ledning med domänverkets sågverksanläggningar i Sandvik, Båtskärsnäs och Lövholmen. I sista avsnittet av utredningen har spörsmålet om en avveckling av industriföreningen gjorts till föremål för undersökning.

Vad angår förstnämnda fråga har *utredningsmannen* erinrat, hurusom en sammanslagning av företagen enligt de givna direktiven borde förutsättas ske enligt två alternativ, nämligen antingen på det sätt att Kalixanläggningarna övertoges av domänverket i verkets egen regi (*alternativ A*) eller så att ett särskilt aktiebolag för samtliga anläggningar bildades med staten som störste intressent (*alternativ B*). Beträffande båda alternativen måste, framhåller utredningsmannen, bland förutsättningarna för desammas genomförande anses ingå, att Kalix träindustriaktiebolag avvecklades. Alternativ A innebure sålunda, att domänstyrelsen övertog Kalixbolagets tillgångar och fortsatte driften i egen regi, varefter något fortlevande av bolaget icke lämpligen kunde tänkas. Vad alternativ B anginge har utredningsmannen ansett, att man möjligen kunde tänka sig, att det däri förutsatta aktiebolaget skulle bildas på det sätt, att Kalixbolagets aktiekapital utvidgades med det belopp, som erfordrades för täckandet av dels förvärvssumman för Sandvik, Båtskärsnäs och Lövholmen jämte lager m. m. och dels för nämnda sågverk nödigt rörelsekapital och att sålunda det i alternativ B förutsatta bolaget skulle bliva så att säga en utvidgning av det nuvarande Kalixbolaget. Emellertid torde enligt utredningsmannens mening redan inträffade förluster samt avskrivningsbehov inom Kalixbolaget vara av så stor omfattning, att, därest det i alternativ B avsedda bolaget skulle kunna från början läggas på en affärsmäs-

sigt sett sund basis, man icke lämpligen borde belasta det nya bolaget med det gamla bolagets förluster och svårigheter. Med hänsyn härtill har utredningsmannen funnit sig böra utgå från den synpunkten, att Kalixbolaget och dess nuvarande intressenter själva finge bära de förluster, som kunde hava uppkommit under detta bolags tillvaro.

Värderingsmännen ha i skrivelse den 9 december 1935 såsom sin bestämda uppfattning uttalat, att samtliga av värderingen berörda anläggningar, vilka vore i tidsenligt skick, delvis nybyggda eller eljest väl underhållna, vore lämpade att med gynnsamma produktionskostnader förädla de råvaror, som tillfördes verken genom Torne, Kalix och Pite älvar. Utgående från olika grunder hade de beräknade eller givna värdena av värderingsmännen sammanförts i skilda grupper, betecknade värdesättning I, värdesättning II och värdesättning III.

Beträffande *värdesättning I* byggde densamma helt på värderingsmännens egna beräkningar. Enligt ifrågakvarande värdesättning utgjorde tillgångarna för samtliga fyra anläggningar 14,499,726 kronor. Av de i värderingsmännens sammanställning upptagna värderingssiffrorna för de olika anläggningarna torde vara tillräckligt att här återgiva följande:

	Kalix kronor	Båtskärsnäs kronor	Sandvik kronor	Lövholmen kronor
Sågverken	1,803,770	1,730,730	1,072,310	1,428,880
Kalix sulfatfabrik	3,271,950	—	—	—
Gemensamt för Kalix sågverk och sulfatfabrik	130,350	—	—	—
Lagervärden	2,040,996	846,400	980,600	1,193,740
Summa	7,247,066	2,577,130	2,052,910	2,622,620

I *värdesättning II* hade fastigheterna upptagits till taxeringsvärdena. Lagervärdena hade beräknats enligt enahanda grunder som beträffande värdesättning I. För inventarier, materialier och förråd hade upptagits det bokförda värdet i bokföringen för respektive företag.

Det totala beloppet av anläggningarnas tillgångar utgjorde med tillämpning av nu angivna värderingsgrunder 11,786,918 kronor. Följande sammandrag av värderingsmännens siffror torde vara tillfyllest:

	Kalix kronor	Båtskärsnäs kronor	Sandvik kronor	Lövholmen kronor
Taxeringsvärden	3,538,200	962,400	325,000	1,000,000
Lagervärden	2,040,996	846,400	980,600	1,193,740
Inventarier, materialier och förråd	178,956	300,938	206,071	213,617
Summa	5,758,152	2,109,738	1,511,671	2,407,357

Vad slutligen anginge värdesättning III innefattade densamma en undersökning angående de sammanlagda verkens avkastningsförmåga och räntabilitet.

Beträffande tillgångar och skulder för samtliga ifrågavarande anläggningar i Kalix, Båtskärsnäs, Sandvik och Lövholmen hade värderingsmännen gjort följande sammanställning:

Tillgångar per den 31 december 1935.

Enligt värdesättning I	kronor	14,499,726
» » II	»	11,786,918

Skulder per den 31 december 1935.

Kalix träindustriaktiebolag:

Statskontoret	kronor	1,687,500	
Postsparbanken	»	500,000	
Domänverket	cirka »	300,000	
Svenska handelsbanken	»	1,426,500	
Diverse skulder	cirka »	36,000	kronor 3,950,000
Båtskärsnäs:			
Domänverket	»	3,121,000	
Sandvik:			
Domänverket	»	2,519,000	
Lövholmen:			
Domänverket	»	2,270,000	» 7,910,000

Summa skulder kronor 11,860,000.

Vidare beräknade värderingsmännen, att för utbyggnad av Kalix sulfatfabrik skulle behövas 1,250,000 kronor samt att såsom rörelsekapital vore erforderliga för Kalixföretaget 3,000,000 kronor och för domänverkets sågar 2,000,000 kronor. Enligt vad värderingsmännen anfört skulle förräntningen av förut angivna skuldsumma jämte nu nämnda belopp — tillhoppa (11,860,000 + 1,250,000 + 3,000,000 + 2,000,000 =) 18,110,000 kronor — efter fyra procent motsvara en årlig ränteutgift av 724,400 kronor, vilket belopp emellertid vore större än den verkliga räntan, enär rörelsekapitalet ej kunde komma att löpa med helårsränta utan endast del därav.

Till täckande av ränteutgifterna jämte någon avskrivning hade värderingsmännen räknat med följande årsinkomster:

30,000 ton sulfatmassa à kronor 10	kronor	300,000
40,000 standards virke à kronor 20	»	800,000
Ändring av ångturbindriften vid Kalix sulfatfabrik	»	34,000

Summa kronor 1,134,000.

Enligt värderingsmännen framginge av inkomstberäkningen, att marginalen för amortering av företagens skulder eller avskrivning å verk och inrättningar vore alltför liten, varför de föresloge, att största möjliga del av statsverkets fordringar måtte efterskänkas.

Utredningsmannens alternativ A.

Alternativ A innebär, såsom nämnts, att Kalixanläggningarna skulle övertagas av domänverket och drivas i dettas egen regi. Med hänsyn såväl härtill som till att Kalixbolagets tillgångar i sin helhet utgjordes av sådana, som i större eller mindre grad direkt sammanhänge med eller användes vid driften, har utredningsmannen ansett sig böra förutsätta, att domänverket förvärvade bolagets samtliga tillgångar.

Beträffande det pris, som domänverket skäligen borde betala för dessa tillgångar, hänvisar utredningsmannen till ett av värderingsmännen på hans begäran i skrivelse den 12 december 1935 härom gjort uttalande. Efter att hava erinrat om att bolagets tillgångar enligt av dem utförd värdering (värdesättning II) ägde ett värde av 5,758,152 kronor, att dess skulder per den 31 december 1935 utgjorde 3,950,000 kronor och att överskottet, 1,808,152 kronor, sålunda uppginge till cirka 36 procent av aktiekapitalet hava värderingsmännen åberopat följande av dem verkställda vinst- och förlustberäkning för en fortgående drift vid Kalixverken samt anført:

Vinst å tillverkningen			
30,000 ton å 10 kronor	kronor	300,000	300,000
10,000 standards å 20 kronor	»	200,000	
Ångturbindriften	»	34,000	
		<u>Summa kronor</u>	534,000
Räntor: skuld till statsverket	kronor	2,487,500 å 4 %	kronor 99,500
» » enskilda	»	1,462,500 å 5 %	» 73,125
		<u>kronor</u>	3,950,000
Utbyggnad av sulfatfabriken	»	1,250,000	
Ränta under byggnadsåret	»	62,500	
		<u>kronor</u>	1,312,500 å 5 %
			» 65,625
Rörelsekapital	»	3,000,000	
medelränta å 3 %			» 90,000
		<u>Summa kronor</u>	328,250
Återstode sålunda för amortering av löpande skulder eller avskrivning å tillgångar			kronor 205,750
		<u>Summa kronor</u>	534,000.

Med hänsyn till svårigheterna att förutspå konjunkturernas svängningar ansåge värderingsmännen klokast att endast räkna med förenämnda netto-behållning per år eller cirka 205,700 kronor, motsvarande en årlig avskrivning å upptagna taxeringsvärden och inventarier med omkring 5 1/2 procent, vilket vore i knappaste laget för att täcka kostnader för nyanskaffning och underhåll. Enligt värderingsmännens förmenande torde domänverket vid övertagandet av Kalixbolagets samtliga tillgångar ej kunna betala något utöver förpliktelsen att svara för bolagets skulder, vadan också aktiekapitalet finge anses värdelöst.

I anslutning härtill har utredningsmannen anfört:

Ett godtagande av värderingsmännens omförmälda beräkning skulle innebära, att bolagets fordringsägare erhöle full betalning, medan till aktieägarna vid en avveckling icke skulle återstå någonting. Bolagets huvudsakliga skulder jämte till säkerhet därför ställda säkerheter framginge av följande tablå, som grundade sig på uppgifter från bolaget, vilket bland annat beräknade, att dess råvaru- och maskinleverantörer skulle vara till fullo likviderade i början av 1936.

Svenska handelsbanken (säkerheter: bäst liggande förlagsinteckningar å 4,500,000:— samt fastighetsinteckningar dels 500,000:— med bästa rätt, dels 850,000:— till förmånsrätten liggande mellan 1,500,000:— och 2,350,000:— och dels 1,250,000:— till förmånsrätten liggande mellan 5,500,000:— och 6,750,000:—) cirka	kronor 1,500,000
Statskontoret, industrilånefonden (säkerheter: fastighetsinteckningar å 1,000,000:—, som jämväl låge som säkerhet för i det följande omförmälda lån hos postsparbanken, till förmånsrätten liggande inom 1,500,000:—)	» 187,500
Postsparbanken (samma säkerhet som för nästföregående lån)	» 500,000
Domänstyrelsen (säkerheter: fastighetsinteckningar å 1,550,000:— liggande mellan 2,350,000:— och 3,900,000:—) cirka	» 300,000
Statskontoret (mot säkerhet av fastighetsinteckningar å 1,600,000:— till förmånsrätten liggande mellan 3,900,000:— och 5,500,000:—)	» 1,500,000
	<hr/> Summa kronor 3,987,500.

Såsom av tablån framginge, skulle den ende enskilde fordringsägaren vara aktiebolaget svenska handelsbanken, som för täckning av sin fordran hade säkerheter med bästa förmånsrätt. Redan förlagsinteckningarna gäve full säkerhet, då lager och inventarier enligt värderingsmännens beräkningar i varje fall vore värda 2,000,000 kronor. På vilket sätt än Kalixbolaget avvecklades, måste man alltså räkna med att svenska handelsbanken finge full betalning för sin fordran, vilket banken i händelse av konkurs eller likvidation måste erhålla. Övriga fordringsägare utgjordes av staten eller av staten ägda inrättningar.

Om svenska handelsbankens berörda fordran å cirka 1,500,000 kronor vid tidpunkten för domänverkets övertagande av Kalixverken av staten skulle utlösas, torde böra påpekas, att ett utlägg för nämnda ändamål icke torde kunna jämföras med de lån eller den aktieteckning, som från statens sida hittills ifrågakommit gentemot Kalixbolaget, enär de säkerheter, som staten genom inlösande av bankens lån skulle erhålla eller åt sig frigöra, utgjorde säkerheter med bästa rätt i bolagets tillgångar.

Vidkommande en eventuell utbyggnad av sulfatfabriken vid Kalix i enlighet med värderingsmännens förslag har utredningsmannen ansett, att denna fråga, för den händelse alternativ A valdes, i sinom tid torde komma att påkalla avgörande från domänverkets sida.

Utredningsmannen har med avseende å *sättet för överförande* av Kalixbolagets tillgångar till domänverket anført i huvudsak följande.

Berörda tillgångar torde böra försälas från bolaget till domänverket, varigenom bolagets rörelse såsom sådan, i varje fall i dess nuvarande form och med nuvarande objekt, komme att upphöra. Dels med hänsyn härtill och dels med hänsyn till de förluster, bolaget gjort och som vid en vederbörlig värdering mycket sannolikt skulle visa, att så stor del av aktiekapitalet, som § 97 aktiebolagslagen förutsatte för att bolaget skulle vara skyldigt träda i likvidation ($\frac{2}{3}$), gått förlorad, torde likvidation vara den lämpligaste formen för avveckling och under vissa omständigheter mycket sannolikt den nödvändiga formen, om konkurs skulle undvikas. Med hänsyn till det mycket stora antalet aktieägare (i runt tal 2,400) torde av praktiska skäl igångsättande av underhandlingar under hand med aktieägarna om medgivande från dessa till försäljning till visst pris av bolagets tillgångar böra anses uteslutet, eftersom samtycke av eller fullmakter från samtliga aktieägare i sådant fall skulle erfordras.

I enlighet med honom givna instruktioner hade utredningsmannen med Munksunds aktiebolag såsom företrädande nominellt 850,000 kronor aktier i Kalixbolaget inlett underhandlingar, om vilket värde Munksundsbolaget ansåge dessa aktier i Kalixbolaget hava, för att om möjligt erhålla Munksundsbolagets anslutning till värderingsmännens värdering av Kalixbolagets tillgångar eller få en viss norm för värdet av Kalixbolagets aktier under hand fastslagen med den störste enskilde aktieägaren. I anledning av dessa förhandlingar hade Munksundsbolaget i sin förut omförmälda skrivelse den 20 januari 1936 meddelat, att bolaget på anförda skäl »näppeligen nu kunde taga definitiv ställning till aktiestockens värde i Kalix träindustriaktiebolag». — Det enda övriga icke statliga intresse av betydighet med en större fordringssumma samlad på en hand, som vore knutet till Kalixföretaget, vore svenska handelsbanken med sin förut berörda fordran på 1,500,000 kronor. Med hänsyn till de goda säkerheter, som banken innehade, kunde, vilket utredningsmannen också under hand förvissat sig om, banken icke tänkas vara villig avstå från någon del av denna sin fordran.

Vid de utbud till försäljning av Kalixbolagets tillgångar, som komme att göras genom vederbörande likvidatorer eller likvidatorer, borde anbud avgivas av domänverket. Detta anbud borde enligt utredningsmannens mening — på skäl, som han förklarade sig komma att närmare utveckla vid redogörelsen för alternativ B — sättas till 4,500,000 kronor. Skulle någon annan vederhäftig spekulant på Kalixbolagets tillgångar anmäla sig, som bjöde högre än domänverket, torde man böra hava övervägt frågan, om och i så fall hur högt domänverket borde bjuda över den summa, som allenast täckte Kalixbolagets skulder. Avgörandet härutinnan torde böra läggas i Kungl. Maj:ts hand. Varje belopp, varmed försäljningssumman för Kalixbolagets tillgångar överstege skulderna, skulle nämligen komma aktieägarna till godo.

I detta sammanhang erinrade utredningsmannen om att av aktiekapitalet, 5,004,500 kronor, staten dels direkt och dels genom till industriföreningen lämnade lån mot säkerhet av aktier i bolaget förfogade över (2,398,500 + 1,393,000 =) cirka 3,792,000 kronor. Enskilda aktieägare innehade aktier för tillhoppa omkring 1,213,000 kronor, varav 850,000 kronor belöpte å Munksunds aktiebolag. Av den köpeskillning, staten skulle behöva erlägga för Kalixbolagets tillgångar, skulle sålunda, i den mån berörda köpeskillning överstege bolagets skulder, tre fjärdedelar återgå till staten och allenast en knapp fjärdedel (24.3 procent) utgöra effektiv utgift för statsverket.

För att ett anbud av annan spekulant än staten skulle kunna godtagas tor-

de emellertid ur statens synpunkt — statens tidigare stödåtgärder i avseende å Kalixverken hade varit motiverade främst av sociala skäl och av hänsynen till rådande arbetslöshet i orten — det önskemålet böra uppställas, att sådan spekulant kunde ställa betryggande garantier för att, därest han förvärvade Kalixverken, verksamheten därstädes komme att fortsättas i ungefär samma utsträckning som förut.

Slutligen har utredningsmannen i fråga om det närmare *genomförandet av Kalixbolagets likvidation* gjort följande sammanfattande uttalanden.

Likvidationen borde beslutas å bolagsstämmor med bolaget. Med hänsyn till den uppenbara fördel för de många små aktietecknarna i bolaget, som till större delen icke likviderat sina aktier och för sitt uppehälle på ett eller annat sätt vore beroende av att verksamheten vid Kalixverken hölles i gång, borde i sådant fall den nödiga majoriteten av två tredjedelar av de röstande, som vore behöflig å den senare av de två bolagsstämmor, som erfordrades, kunna erhållas. Skulle mot förmodan så icke ske, erinrade utredningsmannen om att staten visavis statskontorets lån å 1,500,000 kronor till Kalixbolaget enligt lånereversen kunde meddela föreskrifter om lånets återbetalningstid och därigenom få lånet indrivbart. Därest under dylika omständigheter indrivningsåtgärder vidtoges, torde konkurs eller likvidation bliva oundviklig för bolaget. Vidare syntes det utredningsmannen, att ett bokslut rörande bolagets tillgångar och skulder enligt § 98 aktiebolagslagen komme att utvisa, att bolaget jämlikt § 97 mom. 1 samma lag skulle bliva skyldigt träda i likvidation, enär aktiekapitalet till över två tredjedelar gått förlorat.

Likviden för Kalixverken skulle erläggas genom att domänverket betalade Kalixbolagets skulder å tillhopa omkring 4,000,000 kronor samt därutöver kontant erlade 500,000 kronor. Till andra fordringsägare än staten skulle härvid endast behöva utbetalas 1,500,000 kronor, utgörande bolagets förut omförmälda skuld till svenska handelsbanken. Av den kontant erlagda likviden å 500,000 kronor komme, enligt vad i det föregående anförts, endast ett belopp av cirka 125,000 kronor att bliva en effektiv utgift för statsverket.

Utredningsmannens alternativ B.

Även vid detta alternativ har utredningsmannen ansett sig böra förutsätta, att Kalixbolaget trädde i likvidation samt att dess samtliga tillgångar försålades, i detta fall till det nya bolaget, som hade att avgiva anbud å desamma. Därest eventuellt högre anbud avgåves av en enskild spekulant, torde, framhåller utredningsmannen, böra uppställas samma önskemål som under alternativ A beträffande betryggande garantier för fortsatt drift. Liksom i fråga om alternativ A borde även här få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om en eventuell höjning av statsverkets anbud.

Utredningsmannen har påpekat, att vid förevarande alternativ ytterligare en möjlighet vore tänkbar, nämligen den, att Kalixbolaget för den beräknade överlåtelsesumman tecknade aktier i det nya bolaget och som likvid för dessa aktier överlämnade sina tillgångar med skyldighet för det nya bolaget att ansvara för Kalixbolagets skulder. För den händelse då överlåtelsesumman komme att överstiga sammanlagda beloppet av Kalixbolagets skulder, skulle

sagda bolag erhålla ett antal aktier i det nya bolaget, vilka skulle kunna ställas till förfogande för aktieägarna i Kalixbolaget för att bliva deras utdelning i likvidationen av sistnämnda bolag. Därest det nya bolaget nödgades förvärva Kalixbolagets tillgångar för ett pris överstigande Kalixbolagets skulder, skulle den fördelen vinnas, att någon kontant likvid från statsverket eller det nya bolaget till Kalixbolaget icke behövde ifrågakomma. Emellertid har utredningsmannen ej funnit sig kunna förorda denna utväg, enär densamma syntes medföra, förutom vissa praktiska svårigheter, jämväl den konsekvensen, att i det nya bolaget såsom aktieägare infördes enskilda personer eller företag, varigenom nämnda bolag skulle erhålla karaktären av visserligen i huvudsak statsägt men med inslag av enskilda intressen.

Beträffande *storleken av det nya bolagets aktiekapital* har utredningsmannen förordat, att det nya bolaget för förvärv av samtliga ifrågakommande anläggningar jämte inläggande lager beräknade:

Till förvärv av Kalixbolagets tillgångar högst	kronor	4,500,000
» » » de tre sågverken	»	6,000,000
Härtill komme beräknad kostnad för ombyggnad av sulfatfabriken i Kalix	»	1,250,000
	Summa kronor	11,750,000.

Det sålunda erhållna beloppet, 11,750,000 kronor, har utredningsmannen ansett böra utgöra det nya bolagets aktiekapital.

Med avseende å *storleken av det nya bolagets rörelsekapital* erinrar utredningsmannen, att värderingsmännen såsom dylikt kapital upptagit för Kalixföretaget 3,000,000 kronor och för domänverkets tre sågverk 2,000,000 kronor eller alltså för samtliga företagen tillhoppa 5,000,000 kronor. Utredningsmannen har emellertid hållit före, att såsom särskilt rörelsekapital vore erforderligt ett belopp av 5,300,000 kronor.

Det nya bolagets *sammanlagda kapitalbehov* (aktiekapital + rörelsekapital) har sålunda av utredningsmannen beräknats till (11,750,000 + 5,300,000 =) 17,050,000 kronor. Utredningsmannen har påpekat, att detta belopp vore 1,060,000 kronor lägre än det av värderingsmännen beräknade totalbeloppet 18,110,000 kronor, som de ansett om ock knappt kunna förräntas. Beloppet 17,050,000 kronor borde på grund härav enligt utredningsmannens mening giva tämlig trygghet i förräntningshänseende.

I avseende å sättet för åstadkommandet av det *aktiekapital*, som utredningsmannen ansett erforderligt för det planerade nya bolaget, har utredningsmannen uppgjort följande tablå:

Domänverket tecknar aktier för belopp, motsvarande den summa det nya bolaget skulle erlägga för berörda tre sågverk jämte dithörande lager	kronor	6,000,000
Statsverket tecknar till förvärv av Kalixbolagets tillgångar erforderliga	»	4,500,000
Statsverket tecknar ytterligare för ombyggnadskostnaden av sulfatfabriken i Kalix erforderliga	»	1,250,000

Summa aktiekapital kronor 11,750,000.

Det behövliga *rörelsekapitalet*, 5,300,000 kronor, har utredningsmannen ansett böra anskaffas genom förlagskredit från staten eller statsägd bank mot säkerhet av bästa förlags- och fastighetsinteckningar.

Utredningsmannen har för sin del förorddat, att frågan löstes enligt alternativ B.

Riksräkenskapsverket har i ärendet anfört bland annat följande.

Vare sig inköpet av Kalixverken ägde rum för domänverkets eller det föreslagna nya bolagets räkning, skulle medel bliva tillgängliga dels för återbetalning av det nuvarande Kalixbolagets skulder, dels ock för utdelning åt aktieägarna i bolaget med omkring 10 procent å aktiekapitalet.

Enligt uppgift från statskontoret uppginge Kalixbolagets skulder till statliga fonder och myndigheter den 31 december 1935 till följande belopp:

Fonden för låneunderstöd	kronor	1,500,000:—
Industrilånefonden	»	189,023:44
Postsparbanken	»	500,000:—
Domänverket	»	237,948:—

Summa kronor 2,426,971:44.

De från fonden för låneunderstöd och industrilånefonden till Kalixbolaget av statskontoret utlämnade lånen hade utgått av anslagsmedel, vilka å riksstaten anvisats för sådan utlåning, medan de av postsparbanken och domänverket till bolaget gjorda medelsförsträckningarna hänförde sig till av dessa myndigheter omhändertagna medel. Av förenämnda lån avsågo allenast det från fonden för låneunderstöd utlämnade lånebeloppet sådana medel, vilka efter verkställd återleverering till statsverket borde tillföras statsregleringsfonden och redovisas såsom inkomst å riksstaten. Med hänsyn till att lånet i fråga utgått av anslag, som anvisats av andra statsinkomster än lånemedel (1934/1935: Ufk III. 18), borde de återlevererade medlen å riksstaten redovisas under rubriken i anspråk tagna kapitaltillgångar.

Jämväl den vid Kalixbolagets likvidation till statsverket inflytande utdelningen å statens aktieinnehav i bolaget (1927/1928: Ufk III. 1 och 1931/1932: Ufk. II) skulle enligt enahanda grunder redovisas såsom inkomst å riksstaten under samma rubrik.

Det sammanlagda inkomstbelopp, som i anledning av ifrågavarande återlevereringar sålunda torde böra beräknas å riksstaten, hade riksräkenskapsverket med sina utgångspunkter uppskattat till 1,875,000 kronor.

Slutligen torde för aktieteckning i bolaget anvisade, vid avvecklingen icke ersatta kapitalbelopp böra avskrivas.

Undersökning rörande föreningen Nederkalix industri u. p. a.

Utredningsmannen har till en början framhållit, att, eftersom Kalixbolagets verksamhet enligt båda de i det föregående förutsatta alternativen A och B skulle upphöra, detta uppenbarligen komme att såsom en konsekvens medföra, att jämväl industriföreningen borde avvecklas, enär densamma då icke längre kunde fylla sitt ändamål.

Beträffande det närmare *förfarandet vid industriföreningens avveckling* har utredningsmannen funnit sig böra framlägga följande *förslag*:

Sedan Kalixbolaget trätt i likvidation och försålt sina tillgångar, borde jämväl industriföreningen träda i likvidation samt till statskontoret avstå det vid föreningens avveckling behållna beloppet. Staten skulle icke efterskänka sin fordran men skulle som likvid för densamma hos varje föreningsmedlem godtaga *dels* de av honom tecknade aktierna i Kalixbolaget, som alltså skulle av staten med äganderätt övertagas, *dels ock* en kontantsumma, vilken som ackord å statens hela återstående fordran hos medlemmen skulle inbetalas inom viss angiven tid. Oguldna räntor överhuvud skulle helt avskrivnas, så att ackordssumman endast beräknades å kapitalbeloppen. Å andra sidan skulle medlemmarna icke heller få tillgodoräkna sig ränta å av dem inbetalade belopp. Vid bestämmandet av ackordssumman borde hänsyn tagas till de föreningsmedlemmar, som verkställt avbetalningar på sin skuld till föreningen, så att dessa avbetalningar berättigade till minskning av den ackordssumma, varje medlem skulle erlägga. Ju mera en medlem avbetalt, desto mindre skulle han behöva erlägga ackordsvi. Genom ett sådant förfaringssätt skulle den viktiga synpunkt tillgodoses, att de lojala inbetalarna finge nytta av sina tidigare inbetalningar, så att det icke med skäl skulle kunna påstås, att sådana inbetalare gjort sina inbetalningar förgäves och att de föreningsmedlemmar, som, oaktat de kunnat betala, icke inbetalt något eller endast erlagt en obetydlig avbetalning, sluppit undan lindrigare. Ackordssumman skulle sättas till förslagsvis 10 procent å föreningsmedlemmens hela ursprungliga skuld (= tecknade belopp). Varje föreningsmedlem finge från den summa, han sålunda skulle betala, avdraga ett belopp, åstadkommet på följande sätt. Man uträknade, hur många procent hans kontanta inbetalningar till föreningen utgjorde av hela hans enligt amorteringsplanen till betalning förfallna skuldsumma; med lika många procent minskades den kontanta ackordssumma, han skulle erlägga. En medlem hade exempelvis tecknat aktier för 1,000 kronor, varav 340 kronor förfallit till betalning, samt därå avbetalt 250 kronor eller alltså 73 procent av förfallna beloppet. Han skulle då egentligen såsom ackordsbelopp erlägga 10 procent av 1,000 kronor eller således 100 kronor men finge på grund av sina avbetalningar minska sistnämnda belopp med 73 procent d. v. s. med 73 kronor. Återstode alltså 27 kronor att betala för att en sådan medlem skulle bliva helt skuldfri.

Medlemmar, som till föreningen avbetalt belopp lika med eller överstigande sina förfallna amorteringar, skulle vidare anses hava därigenom fullgjort ackordslikviden och således vara fria från vidare betalningar. Vad anginge av föreningsmedlemmarna tecknade belopp hade härav enligt uppgift från föreningen inbetalts *dels* 12,990 kronor avseende fullt erlagda tecknade kontantinsatser och *dels* 193,744 kronor utgörande delvis erlagda sådana insatser. Emellertid hade föreningens styrelse såsom förut nämnts använt närmare 118,000 kronor härav icke till amortering å föreningens lån hos statskontoret utan till betalning av räntor därstädes. Billigheten torde kräva, att sådan föreningsmedlem, som till föreningen till fullo inbetalt hela sitt tecknade belopp, berättigades från statskontoret utfå de av honom tecknade aktierna och återfå sin revers. Likaså borde föreskrivas, att föreningsmedlem, som till föreningen inbetalt 90 procent eller däröver av sitt tecknade belopp skulle av statskontoret återfå vad han betalt över 90 procent, enär ju statskontoret i annat fall finge för mycket med hänsyn tagen till de 10 procent, som beräknades inflyta på själva aktierna.

Departementschefens yttrande.

»Statens tidigare stödåtgärder i avseende å Kalix träindustriaktiebolag hava i främsta rummet varit motiverade av sociala hänsyn. Dessa hava gjort sig så mycket starkare gällande som Nederkalix kommun i trots av de fördelar, som uppehållandet av ifrågavarande industriella verksamhet medfört, lidit hårt av arbetslöshet och det till följd av kommunens isolerade läge varit förknippat med betydande svårigheter att överföra överflödig arbetskraft till andra orter. Berörda hänsyn torde, enligt vad de över den nu senast verkställda utredningen avgivna yttrandena giva vid handen, med oförminskad styrka påkalla ett upprätthållande i minst samma omfattning som hittills av verksamheten vid Kalixföretagets anläggningar. Av länsstyrelsen i Norrbottens län har med skärpa framhållits, att den nära nog permanenta arbetslöshet av ej ringa utbredning, som råder inom länet, manar till ett noggrant tillvaratagande av alla utkomstmöjligheter, som kunna yppa sig. Såväl länsstyrelsen som kommerskollegium, socialstyrelsen och statens arbetslöshetskommission hava funnit det ur dessa synpunkter oundgängligt, att driften vid Kalixanläggningarna tryggas. Jag kan för egen del icke annat än ansluta mig till denna uppfattning. Den nu förebragta utredningen synes mig också hava ådagalagt, att förutsättningar finnas för att verksamheten efter vissa omläggningar skall kunna bedrivas på ett sätt som rent affärsmässigt tillfredsställer skäligen anspråk.

Då stöd åt företaget lämnades vid 1934 års riksdag gåvos hjälpåtgärderna en allenast tillfällig karaktär. Avsikten var att efter närmare utredning överväga en mera slutgiltig lösning av spörsmålet. Behovet av att ett avgörande kommer till stånd aktualiseras därigenom, att bolagets senaste kontrakt om virkesleveranser från domänverket upphör att gälla med utgången av avverkningsvintern 1935/1936. Genom de utredningar, vilka ägt rum efter 1934 års riksdagsbeslut, har material förebragts för bedömning av det lämpligaste tillvägagångssättet vid ett ordnande av frågan på längre sikt. Av vad i ärendet förekommit torde med tämligen stor tydlighet framgå, att ett fortsättande av driften vid Kalixföretagets anläggningar av praktiskt-ekonomiska skäl bör äga rum under samma ledning som verksamheten vid domänstyrelsens sågverksanläggningar i Norrbottens län. Erinras må härvid, att fortsatt säkrad drift vid Kalix sulfatfabrik är ur affärssynpunkt av betydelse för domänverket, då därigenom avfallet från sågverken vid Båtskärsnäs och Sandvik kan nyttiggöras. Beträffande frågan hur omläggningen organisatoriskt skall på bästa sätt kunna genomföras hava olika meningar kommit till uttryck. Båda de i den senaste utredningen övervägda alternativen härutinnan synas mig hava goda skäl för sig. Ett slutgiltigt val mellan dem läver enligt mitt förmenande icke för det närvarande med fördel kunna ske. Såsom framgår av domänstyrelsens i ärendet avgivna utlåtande skulle överförandet till ett särskilt bolag av styrelsens sågverksanläggningar i Norrbotten medföra vissa konsekvenser för styrelsens övriga sågverksdrift. De härmed förenade om-

ständigheterna föreligga icke tillräckligt utredda. Då emellertid, såsom redan antytts, med hänsyn till Kalixbolagets ställning beslut vid innevarande års riksdag är i hög grad önskvärt, synes mig intet hinder föreligga, att Kalixföretaget nu omhändertages av domänverket i dettas egen regi, vilket ur såväl praktiska synpunkter som rent tekniskt är tämligen lätt att realisera. Sedan beslut av denna innebörd fattats, bör domänstyrelsen erhålla i uppdrag att närmare utreda den inverkan på domänverkets drift, som ett sammanförande av Kalixanläggningarna samt domänverkets nuvarande sågverk i Norrbotten i ett särskilt av domänstyrelsen ägt bolag skulle medföra. Därjämte bör detta utredningsuppdrag även innefatta uppgörande av detaljerade förslag till bildande av ett dylikt bolag samt till organiserande av nödigt samarbete mellan bolaget och domänverkets övriga sågverksrörelse, varvid helt naturligt även bör beaktas frågan om pensioneringen av bolagets personal o. d. Jag tillstyrker alltså, att förslag till Kalixbolagets avveckling nu förelägges riksdagen i enlighet med utredningsmannens alternativ A. Då nyssnämnda utredning — vars igångsättande torde böra uppdragas åt domänstyrelsen så snart riksdagen meddelat sitt beslut i ärendet — föreligger, torde slutlig ståndpunkt till organisationsfrågan kunna tagas.

Avvecklingen av Kalix träindustriaktiebolag bör, på sätt utredningsmannen angivit, ske i den formen, att bolaget går i likvidation, därvid domänverket uppträder som köpare av bolagets tillgångar. Med hänsyn till utredningen i ärendet torde domänverket skäligen kunna utgå från ett värde å dessa av 4,000,000 kronor, vilket belopp ungefär lika fördelar sig å dels lager och inventarier, dels fasta anläggningar. Köpeavtalet torde böra underställas Kungl. Maj:t för godkännande. Jag förutsätter, att härvid, om av någon anledning så skulle befinnas erforderligt, även ett avtal, innefattande något högre köpeskillning än som följer av det nyss anförda, må kunna godtagas.

Med avseende å finansieringen av ifrågavarande förvärv torde, i anslutning till vad såväl domänstyrelsen som riksräkenskapsverket föreslagit, den del av inköpssumman, som beräknas avse lager och inventarier, böra täckas med anlåtande av domänverkets driftsmedel samt återstoden eller vad som belöper å fast egendom utgå från domänverkets markinköpsfond. Vad beträffar en eventuell utbyggnad av sulfatfabriken ävensom andra förändringar i avseende å Kalixföretagets anläggningar synes det mig riktigast, att frågan härom upptages till närmare prövning av domänstyrelsen, sedan domänverket blivit ägare av sagda anläggningar.

De medel, som enligt vad nyss anförts komma att inflyta vid försäljningen av Kalixbolagets tillgångar, böra givetvis i första hand användas för återbetalning av bolagets skulder. Härvid bör ihågkommas, att, därest köpeskillningen kommer att överstiga den sammanlagda skuldsumman, av det för utdelning åt aktieägarna disponibla beloppet något mer än 75 procent på grund av statens aktieinnehav i bolaget återgår till statsverket. Såsom riksräkenskapsverket anmärkt och på skäl, nämnda ämbetsverk anför, bör en dylik å staten belöpande utdelning ävensom det å riksstaten för budgetåret

1934/1935 från fonden för låneunderstöd till bolaget anvisade lånebeloppet 1,500,000 kronor — eller den del därav som må komma att täckas av köpeskillingen — efter verkställd återleverering till statsverket tillföras statsregleringsfonden och redovisas såsom inkomst å riksstaten under rubriken »I anspråk tagna kapitaltillgångar». Det för budgetåret 1936/1937 framlagda förslaget till riksstat torde till följd härav böra ändras. Av anledning, som jag i det följande kommer att angiva, torde å samma riksstatsförslags utgifts-sida böra beräknas en anslagsökning av förslagsvis 1,400,000 kronor. Jag anser skäl tala för att, i den mån förenämnda återleverering till statsverket uppgår till belopp, överstigande det sist omnämnda, den överskjutande delen må tagas i anspråk för återgäldande till domänfonden av vad domänverket enligt förut anförda grunder kan komma att betala för Kalixbolagets tillgångar utöver 4,000,000 kronor. Beslut angående en dylik överföring till domänfonden torde, om riksdagen godkänner vad jag här föreslagit, få i sinom tid meddelas av Kungl. Maj:t. På grund av vad nu anförts torde förenämnda å riksstatens inkomstsida ingående medel icke böra upptagas till högre belopp än 1,400,000 kronor. Närmare förslag härutinnan torde chefen för finansdepartementet framdeles komma att anmäla. Den del av det utav staten direkt tecknade aktiekapitalet, som ej återflyter till statskassan, torde böra avskrivas.

Vad härefter angår industriföreningen framgår av utredningen, att medlemmarna däri, vilka för möjliggörande av aktieteckning i Kalixbolaget beretts lån av statsmedel, till övervägande delen underlåtit att fullgöra sina förpliktelser på grund av samma lån. Oaktat de anmärkningsvärda förhållanden, som härutinnan varit rådande, torde emellertid, med hänsyn till de särskilda omständigheter under vilka berörda aktieteckning ägt rum, billighetsskäl tala för att staten icke helt ut gör sin rätt gällande. Frågan kompliceras därav, att vissa föreningsmedlemmar erlagt full betalning för sina aktier, andra underlåtit att betala, medan slutligen andra verkställt större eller mindre amorteringar. Att vid ett efterskänkande i viss utsträckning av statens ifrågasvarande fordran uppnå ett i allo rättvist resultat torde — utan kontant återbäring till vissa medlemmar, vilket jag ej anser mig böra ifrågasätta — i betraktande av det nyss sagda icke låta sig göra. I likhet med utredningsmannen förordar jag, att staten godtager ett skäligt ackord som likvid för sin fordran. Ackordets storlek synes böra bestämmas till 20 procent av vederbörande föreningsmedlems ursprungliga kapitalskuld. Betalningsansvaret för oguldna räntor torde, på sätt utredningsmannen föreslagit, böra efterskänkas. Däremot kan jag ej biträda utredningsmannens förslag angående beräkandet av de avdrag, som — allt efter storleken av tidigare amorteringar — skulle få göras å ackordssumman. Enligt min mening torde en rättvisare avvägning ske, om amorteringsbeloppet helt ut avräknas å sagda summa. Den, som redan inbetalat ett belopp, motsvarande 20 procent av sin ursprungliga kapitalskuld, bör alltså vara fritagen från ytterligare betalningsskyldighet. I samband

med att ackord på nu angivet sätt kommer till stånd böra, såsom utredningsmannen framhållit, de aktier, för vilkas tecknande skuldsättningen ägt rum, överlåtas å staten. Föreningsmedlem, som till fullo inbetalat eller inbetalar tecknat aktiebelopp, bör å andra sidan bliva ägare till de av honom tecknade aktierna och fritagas från ytterligare betalningsansvar gentemot staten eller föreningen på grund av sin i samband med ifrågavarande aktieteckning utfärdade skuldförbindelse. Skulle vid avvecklingen av Kalixbolagets affärer bolagets tillgångar förslå till någon utdelning å aktierna och visar det sig därvid, att det å viss aktie sålunda belöpande beloppet, ökat med belopp, som av aktietecknare må hava erlagts i amortering för samma aktie, överstiger aktiens nominella värde, bör vederbörande vara berättigad att utbetomma det överskjutande beloppet.

Ackordslikviden bör för att kunna godtagas fullgöras inom viss tid enligt Kungl. Maj:ts bestämmande, förslagsvis före den 1 juli 1937. De, vilka vid utgången av sagda tid underlåtit att betala, böra, i anslutning till vad utredningsmannen föreslagit, vara pliktiga att gälda den oguldna kapitalskulden i dess helhet. Befrielse från betalningsskyldighet synes emellertid, jämväl i överensstämmelse med utredningsmannens förslag, böra få medgivas i fall, där så med hänsyn till vederbörandes ekonomiska omständigheter finnes påkallat. Avgörandet härutinnan torde tillkomma Kungl. Maj:t.

Enligt riksräkenskapsverkets utlåtande uppgick industriföreningens kapitalskuld till statsverket den 31 december 1935 till 1,510,405 kronor. Av detta belopp hade 1,412,705 kronor ställts till föreningens förfogande av lånemedelsanslag. Vidare framgår av utredningsmannens redogörelse, att föreningens ränteskuld den 30 juni 1935 belöpte sig till 226,450 kronor 31 öre. Till följd av storleken av sistnämnda skuld förefaller det osäkert, huruvida de belopp, vilka genom ackordsförfarandet och eventuella indrivningsåtgärder må komma att inflyta, förslå till gäldande ens till någon del av kapitalskulden. I den mån så ej blir fallet torde statens ifrågavarande fordran böra avskrivras. I anslutning till vad riksräkenskapsverket anfört torde därför, i samband med att den av mig nu förordade anordningen för avveckling av föreningen beslutas, böra å riksstaten under utgifter för kapitalökning, avbetalning å statskulden, anvisas ett förslagsanslag till belopp, motsvarande det i föreningens kapitalskuld ingående lånemedelsbeloppet eller i runt tal 1,400,000 kronor. Anslaget torde böra uppföras på nästa budgetårs stat. Med hänsyn till den av mig i det föregående tillstyrkta ökningen å riksstatens inkomstsida torde någon rubbning i den för riksdagen framlagda finansplanen för nämnda budgetår icke föränledas härav.»

Motionerna.

Motionen I: 326 avser, att frågan löses i överensstämmelse med utredningsmannens alternativ B. Beträffande det närmare tillvägagångssättet anföres i motionen.

Förloppet torde lämpligast bliva, att Kalix träindustriaktiebolag på sätt utredningsmannen föreslagit träder i likvidation, varvid domänverkets anbud borde stanna vid högst 4,500,000 kr., vilket skulle tillföra aktieägarna i Kalix träindustriaktiebolag en utdelning å cirka 500,000 kr., varav staten erhöle 325,000 kr. och enskilda aktieägare 125,000 kr.

Till förvärv av de tre sågverken anvisas	6,000,000	»
Då för räntabiliteten av det nya bolaget en utbyggnad av Kalix sulfatfabrik från nuvarande 18/20,000 ton till 30,000 ton bör ske fortast möjligt, anvisas därtill	1,250,000	»
	<u>Summa</u>	11,750,000 kr.

Tidpunkten för utbyggnaden torde böra bli beroende av bolagsstämmans beslut.

Det nya bolagets aktiekapital skulle sålunda uppgå till	11,750,000 kr.
Vartill kommer en förlagskredit intill ett belopp av	5,300,000 »

Det belopp, som staten härför torde behöva tillskjuta kontant till tidigare nedlagt kapital, utgör:

Lagfarts- och aktiestämpel	233,500 kr.	
Skuld till Handelsbanken	1,500,000 »	
Till aktieägare	125,000 »	
Utbyggnad av sulfatfabrik	1,250,000 »	
Div. opåräknat	391,500 »	
	<u>Summa</u>	3,500,000 kr.

Härtill komme förlagskredit i mån av behov mot inteckning i bolagets fastigheter.

I enlighet med regeringsformen § 77 erfordrades riksdagens samtycke för avhändande av staten tillhörig fast egendom. Då i detta fall domänverket överläte Sandvik, Båtskärsnäs och Lövholmen på det nya bolaget, mot tecknande av 6,000,000 kronor i aktier, innebure detta ett formellt avhändande av egendom, ehuru domänverket och staten i realiteten bleve ensamma ägare av det nya bolaget.

För teckning av aktier borde åtgå högst	4,500,000 kr.
---	---------------

Dessa medel torde böra anvisas å riksstatens utgifter för kapitalökning, fonden för statens aktier.

Den för sulfatfabrikens utbyggnad erforderliga aktieteckningen torde bokföras på liknande sätt	1,250,000 »
--	-------------

Den del av aktiekapitalet, som svarade mot värdet av domänverkets tre anläggningar, syntes däremot böra tecknas av domänverket och likvideras genom ifrågavarande anläggningars överlåtande på det nya bolaget.

De av domänverket tecknade aktierna torde därefter böra omföras från domänverkets fond till fonden för statens aktier	6,000,000 »
---	-------------

Summa 11,750,000 kr.

Högst 5,750,000 kronor (4,500,000 + 1,250,000) föresloges uppförda i riksstaten för nästa budgetår, utgifter för kapitalökning, medan med omföringen från domänverkets fond till statens aktiefond torde böra kunna anstå till budgetregleringen vid 1937 års riksdag och tills överlåtelsen ägt rum.

De för de tre domänstyrelsens sågverk gällande förpliktelserna i fråga om pensionering av anställda borde oförändrat övertagas av det nya bolaget.

I riksdagsbeslutet borde vidare intagas en bestämmelse om att Kungl. Maj:t i den nya bolagsstyrelsen skall utse två styrelseledamöter och en revisor jämte suppleanter för dessa.

Motionen II: 653 avser, *dels* att vid likvidation av Kalix träindustriaktiebolag å aktier, tillhöriga enskilda, utdelas 68 procent av aktiernas nominella belopp, *dels ock* att medlemmarna i föreningen Nederkalix industri u. p. a. icke avkrävas mer än 10 procent av tecknade belopp, och att till de medlemmar, vilka inbetalat mer än 10 procent av tecknade beloppet, återbäras de belopp, som de erlagt utöver 10 procent.

Utskottet.

Utskottet delar departementschefens uppfattning därom, att det med hänsyn till den nära nog ständiga arbetslöshet av ej ringa utbredning, som råder inom Norrbottens län, är oundgängligt, att driften vid Kalixanläggningarna tryggas. De ytterligare stödåtgärder från statens sida, som härvidlag torde bliva erforderliga, synas böra inriktas därpå, att driften vid Kalixföretagets anläggningar kommer att äga rum under samma ledning som verksamheten vid domänstyrelsens sågverksanläggningar i Norrbottens län. Under utredningen ha två olika alternativ till frågans lösning prövats. Enligt det ena skulle Kalixanläggningarna hädanefter drivas omedelbart av domänverket liksom fallet är med ett antal andra sågverk i statens ägo. Det andra alternativet — som upptagits i motionen I: 326 — innebär, att Kalixanläggningarna jämte domänstyrelsens sågverksanläggningar i Norrbottens län borde överlåtas å ett särskilt för ändamålet bildat, statsägt aktiebolag.

Rent organisatoriskt sett låte sig givetvis det först angivna alternativet enklast genomföras. Härvidlag skulle domänstyrelsens personal och organisation kunna användas jämväl för det nya företagets räkning. En stor del av företagets administrativa ledning kunde utföras genom domänstyrelsens nuvarande personal. Försäljning av produkter skulle med fördel verkställas under ledning av den nuvarande försäljningschefen hos domänstyrelsen. Å andra sidan torde den andra föreslagna formen för driftens fortsättande vid Kalixverken — bildandet av ett särskilt aktiebolag — komma att medföra vissa fördelar å andra områden. Bolagsformen skulle bland annat — har det framhållits — giva större möjlighet att överblicka verksamhetens affärsrättsliga resultat. Därest emellertid domänstyrelsen för Kalixverken anordnade särskild och fullständig bokföring, skulle jämväl ett drivande av Kalixverken i styrelsens egen regi möjliggöra samma överskådlighet i fråga om det ekonomiska resultatet som vid bolagsformen. Med hänsyn till nu anförda synpunkter biträder utskottet Kungl. Maj:ts förslag, att Kalixföretaget nu omhändertages av domänverket. Utskottet ansluter sig således icke till motionen I: 326. I överensstämmelse med departementschefens uttalande torde åt domänstyrelsen böra uppdragas att närmare utreda den inverkan på domänverkets drift, som ett sammanförande av Kalixanläggningarna samt

domänverkets nuvarande sågverk i Norrbotten i ett särskilt av domänstyrelsen ägt bolag skulle medföra. Sedan denna utredning föreligger, torde organisationsfrågan ånyo omprövas.

Beträffande avvecklingen av Kalix träindustriaktiebolag ävensom finansieringen av förevarande förvärv har utskottet icke något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag.

Vidkommande de medel, som komma att inflyta vid försäljningen av Kalixbolagets tillgångar, har i motionen II: 653 framlagts det förslaget, att å aktier i bolaget, tillhöriga enskilda, skulle utdelas 68 procent å aktiernas nominella belopp. Då Kalixbolagets aktiekapital torde få anses vara i väsentliga delar förbrukat, anser sig utskottet icke böra förorda, att aktieägarna beredas större förmåner än som avses med Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet kan alltså icke biträda motionen II: 653 i nu berört hänseende.

Vad slutligen angår industriföreningen torde densamma böra likvideras i samband med Kalixbolagets upplösning. I samband med föreningens likvidation torde medlemmarna böra beviljas ett skäligt ackord för sina skulder till föreningen. Kungl. Maj:t har föreslagit, att ackordets storlek bestämes till 20 procent av vederbörande föreningsmedlems kapitalskuld, samt att ackordslikviden för att godtagas skall fullgöras före den 1 juli 1937. I motionen II: 653 har det ifrågasatts, huruvida det icke vore tillräckligt att avkräva de bemedlade medlemmarna 10 procent av kapitalskulden samt återbära till dem, som inbetalat mer än 10 procent, överskjutande belopp. Med hänsyn till föreliggande omständigheter biträder utskottet Kungl. Maj:ts förslag.

Beträffande Kungl. Maj:ts anslagsäskande till avskrivning av lånekapital, anvisat åt industriföreningen, har utskottet icke något att erinra.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må

A) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen I: 326 medgiva, att åtgärder må vidtagas för Kalix träindustriaktiebolags likvidation och verksamhetens övertagande av domänverket i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen angivna grunder;

B) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 653

1) medgiva, att åtgärder må vidtagas för avveckling av föreningen Nederkalix industri u. p. a. i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen angivna grunder;

2) till *avskrivning av lånekapital, anvisat åt föreningen Nederkalix industri u. p. a.*, under utgifter för kapitalökning, avbetalning å statsskulden, för budgetåret 1936/1937 anvisa ett *förslagsanslag* av 1,400,000 kronor.

Beträffande sättet för anskaffande av de till kapitalökning avsedda medlen torde statsutskottet framdeles under riksdagen avgiva förslag.

Stockholm den 27 april 1936.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:
från första kammaren: herrar *August Nilsson, Gabrielsson, Fritiof Gustafson, Bengtsson, Alfred Andersson, Heiding, Elof Andersson* och *Smedh* samt
från andra kammaren: herrar *Johansson* i Uppmälby, *Olsson* i Rödningsberg, *Gustafson* i Kasenberg, *Ericsson* i Sörsjön, *Karlsson* i Munkedal, *Osberg, Persson* i Grytterud och *De Geer*.

Reservation

av herrar *Gabrielsson, Fritiof Gustafson, Bengtsson, Hedlund* i Häste och *Gustafson* i Kasenberg, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava följande lydelse:

»Utskottet delar departementschefens uppfattning därom, att det med hänsyn till den nära nog ständiga arbetslöshet av ej ringa utbredning, som råder inom Norrbottens län, är oundgängligt, att driften vid Kalixanläggningarna tryggas. De ytterligare stödåtgärder från statens sida, som härvidlag torde bliva erforderliga, synas böra inriktas därpå, att driften vid Kalixföretagets anläggningar kommer att äga rum under samma ledning som verksamheten vid domänstyrelsens sågverksanläggningar i Norrbottens län. Under utredningen ha två olika alternativ till frågans lösning prövats. Enligt det ena skulle Kalixanläggningarna hädanefter drivas omedelbart av domänenverket liksom fallet är med ett antal andra sågverk i statens ägo. Det andra alternativet — som upptagits i motionen I: 326 — innebär, att Kalixanläggningarna jämte domänstyrelsens sågverksanläggningar i Norrbottens län borde överlätas å ett särskilt för ändamålet bildat, statsägt aktiebolag.

Utskottet vill icke förneka, att det först angivna alternativet läte sig rent organisatoriskt enklast genomföras. Såsom utredningsmannen *Schultz* i ärendet framhållit, torde emellertid aktiebolagsformen på grund av därmed

förenade bokföring och årlig balansräkning m. m. giva större översiktlighet över den industriella driftens ekonomiska resultat än det första alternativet. För att den av svenska staten drivna rörelsen — som kommer att direkt konkurrera med annan in- eller utländsk rörelse av samma beskaffenhet — skulle bli lönsam, är det av väsentlig betydelse, att ledningen av såväl förädlings- som försäljningsorganisationerna handhaves av en eller flera inom berörda område erfarna och dugande fackmän. Bolagets chef bör hava möjlighet att under villkor något så när likartade med dem, som gälla för cheferna för konkurrerande företag, utöva sin ledarverksamhet. Det torde bli av väsentligt avgörande betydelse för huru det nya bolagets verksamhet utfaller, att en på området verkligt erfaren, duglig och energisk ledare tillsättes. Med hänsyn till det nu anförda tillstyrker utskottet, att frågan löses enligt det andra alternativet eller på så sätt, att det bildas ett särskilt aktiebolag, som förvärvar icke allenast Kalixverken utan även domänstyrelsens sågverk vid Sandvik, Båtskärsnäs och Lövholmen i Norrbottens län. Härvid torde det av utredningsmannen Schultz framlagda alternativet B i väsentliga delar kunna följas.

Kalix träindustriaktiebolag bör således träda i likvidation. Dess tillgångar synas kunna förvärfvas för ett belopp av 4,500,000 kronor. Till förvärfv av domänstyrelsens tre sågverk i Norrbottens län erfordras 6,000,000 kronor. I enlighet med utredningsmannens förslag utbygges Kalix sulfatfabrik till en årlig kapacitet av 30,000 ton, varför erfordras 1,250,000 kronor. Sammanlagda summan av dessa tre belopp ($4,500,000 + 6,000,000 + 1,250,000 =$) 11,750,000 kronor skall utgöra bolagets aktiekapital. Av aktiekapitalet synas 6,000,000 kronor, motsvarande värdet av domänstyrelsens tre anläggningar, böra tecknas av domänstyrelsen och likvideras genom anläggningarnas överlåtande på det nya bolaget. Kungl. Maj:t torde därför bemyndigas att försälja domänverkets egendom i Sandvik, Båtskärsnäs och Lövholmen. De av domänverket tecknade aktierna omföras från domänverkets fond till fonden för statens aktier. Återstående belopp, 5,750,000 kronor, torde böra anvisas å riksstatens utgifter för kapitalökning, fonden för statens aktier. Utredningsmannen har vidare beräknat, att bolaget skulle få behov av en förlagskredit å 5,300,000 kronor. Därest denna kredit ej kan erhållas i den fria marknaden, synes densamma böra beviljas av staten mot vederbörlig in-teckningssäkerhet. Kungl. Maj:t bör i den nya bolagsstyrelsen utse två styrelseledamöter och en revisor jämte suppleanter för dessa. De för domänstyrelsens förevarande tre sågverk gällande förpliktelser i fråga om pensionering av anställda torde oförändrat övertagas av det nya bolaget.

Vidkommande de medel, som komma att inflyta vid försäljningen av Kalixbolagets tillgångar, har i motionen II: 653 framlagts det förslaget, att å aktier i bolaget, tillhöriga enskilda, skulle utdelas 68 procent å aktiernas nominella belopp. Då Kalixbolagets aktiekapital torde få anses vara i väsentliga delar förbrukat, anser sig utskottet icke böra förorda, att aktieägarna beredas större förmåner än som avses med Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet kan alltså icke biträda motionen II: 653 i nu berört hänseende.

Vad slutligen angår industriföreningen torde densamma böra likvideras i samband med Kalixbolagets upplösning. I samband med föreningens likvidation torde medlemmarna böra beviljas ett skäligt ackord för sina skulder till föreningen. Kungl. Maj:t har föreslagit, att ackordets storlek bestämes till 20 procent av vederbörande föreningsmedlems kapitalskuld, samt att ackordslikviden för att godtagas skall fullgöras före den 1 juli 1937. I motionen II: 653 har det ifrågasatts, huruvida det icke vore tillräckligt att avkräva de bemedlade medlemmarna 10 procent av kapitalskulden samt återbära till dem, som inbetalat mer än 10 procent, överskjutande belopp. Med hänsyn till föreliggande omständigheter biträder utskottet Kungl. Maj:ts förslag.

Beträffande Kungl. Maj:ts anslagsäskande till avskrivning av lånekapital, anvisat åt industriföreningen, har utskottet icke något att erinra.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må

A) i anledning av motionen I: 326 samt med avslag å Kungl. Maj:ts förslag rörande domänstyrelsens övertagande av Kalix träindustriaktiebolags tillgångar

1) medgiva, att åtgärder må vidtagas för Kalix träindustriaktiebolags trädande i likvidation;

2) medgiva, att ett särskilt aktiebolag bildas på sätt här ovan angivits för övertagande från Kalix träindustriaktiebolag av dess anläggningar i Kalix samt från domänstyrelsen av dess anläggningar vid Sandvik, Båtskärsnäs och Lövholmen;

3) medgiva, att domänverkets egendom i Sandvik, Båtskärsnäs och Lövholmen försäljes till det nya bolaget;

4) till *aktieteckning* i det nya bolaget, under utgifter för kapitalökning, fonden för statens aktier, för budgetåret 1936/1937 anvisa ett *reservationsanslag* av 5,750,000 kronor;

5) medgiva domänverket rätt att mot överlåtelse på det nya bolaget av Sandvik, Båtskärsnäs och Lövholmen teckna aktier i detta å 6,000,000 kronor;

6) medgiva, att förlagskredit mot betryggande säkerhet må av staten kunna lämnas det nya bolaget intill ett belopp av 5,300,000 kronor;

B) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 653

1) medgiva, att åtgärder må vidtagas för avveckling av föreningen Nederkalix industri u. p. a. i huvudsaklig övensstämmelse med av departementschefen angivna grunder;

2) till *avskrivning av lånekapital, anvisat åt föreningen Nederkalix industri u. p. a., under utgifter för kapitalökning, avbetalning å statsskulden, för budgetåret 1936/1937 anvisa ett förslagsanslag av 1,400,000 kronor.*

Beträffande sättet för anskaffande av de till kapitalökning tillstyrkta medlen torde statsutskottet framdeles under riksdagen avgiva förslag.»
